

Waaraan gaan we dood?

Sterfte door kanker, aids, verkeersongevallen en als gevolg van moord en doodslag spreken meer tot de verbeelding dan andere doodsoorzaken die meer levens eisen. Meer mensen sterven aan hart- en vaatziekten dan aan kanker en er overlijden meer mensen door een val of zelfmoord dan door een verkeersongeluk.

In de loop der jaren is de leeftijdsverwachting in Nederland aanzienlijk toegenomen. Vrouwen worden nu gemiddeld ruim 80 jaar oud en mannen ruim 75 jaar. Daarmee behoren we in de wereld tot het volk met de hoogste levensverwachting.

Begin deze eeuw lag de gemiddelde leeftijd bij overlijden ongeveer dertig jaar lager. Deze grote stijging in de gemiddelde levensverwachting is vooral bereikt in de eerste helft van de eeuw. Kindersterfte en vooral zuigelingensterfte namen toen aanzienlijk af. Kwamen begin deze eeuw nog tussen de tien en vijftien van alle honderd levendgeboren kinderen te overlijden, nu is dat aantal teruggelopen tot 0,5 per honderd levendgeborenen.

Doodsoorzakenpatroon

Het aantal sterfgevallen per jaar liep deze eeuw terug van 92 duizend in 1900 naar 70 duizend sterfgevallen in 1934; het bereikte in 1945 met 141 duizend overledenen een hoge top door de hongerwinter en de oorlog. Sinds 1948 is het aantal overledenen jaarlijks gestaag toegenomen van 72 duizend naar 138 duizend in 1998. Hiervan eisen vrouwen met bijna 70 duizend sterfgevallen ruim de helft op.

In de loop van de eeuw is het doodsoorzakenpatroon aanzienlijk veranderd. In het begin van de eeuw eisten onder andere tuberculose, longontsteking, griep en kinderziekten als mazelen en kinkhoest nog vele levens op, nu veroorzaken hart- en vaatziekten en kanker de meeste sterfgevallen.

Deze verandering in het doodsoorzakenpatroon hangt samen met de hogere welvaart, de stijging van de gemiddelde leeftijd en de steeds verdergaande medische ontwikkeling. Met het uit-

bannen van de infectieziekten leven we langer en zijn bij de doodsoorzaken juist de ouderdomsziekten naar voren gekomen.

Hart- en vaatziekten

Met 50 duizend overledenen in 1998 vormen hart- en vaatziekten nog steeds de belangrijkste doodsoorzaak. Kanker eiste in 1998 ruim 37 duizend levens, een kwart van alle overledenen. Daarmee vormen hart- en vaatziekten en kanker meer dan zestig procent van de totale sterfte. De sterfte aan ademhalingsziekten, veroorzaakt door longontsteking en Cara, is de derde belangrijkste doodsoorzaak met veertienduizend sterfgevallen, tien procent van de totale sterfte.

Om een goede indruk te krijgen van de ontwikkeling van de sterfte aan hart- en vaatziekten en kanker is uitschakeling van leeftijdsinvloeden noodzakelijk. Beide zijn typische ouderdomsziekten en de sterfte neemt toe met de leeftijd.

Elimineren we de invloed van de veroudering van de bevolking, dan blijkt dat de sterfte aan hart- en vaatziekten sinds 1970 fors daalt, van 381 (1970) tot 211 per 100 duizend van de gemiddelde bevolking (1998). De sterfte aan kanker per 100 duizend van de gemiddelde bevolking neemt af van 195 (1970) tot 178 (1998).

Acuut hartinfact

De daling van de sterfte aan hart- en vaatziekten na 1970 is voornamelijk te danken aan het feit dat er minder mensen sterven aan een acuut hartinfarct. In 1970 overleden er negentienduizend mensen door een acuut hartinfact. In 1990 waren dat er ruim zeventienduizend en in 1998 was dit aantal verder terug-

gelopen tot veertienduizend. Gerelateerd aan de bevolking komt deze daling nog meer tot uiting. Ten opzichte van 1970 is in 1998 de gestandaardiseerde sterfte door het acuut hartinfarct meer dan gehalveerd.

Het aantal sterfgevallen door een acuut hartinfarct is vooral teruggelopen door een gezondere leefwijze. Veel mensen zijn gestopt met roken en hebben hun eetgedrag veranderd. Dit laatste komt tot uiting in lagere waarden van het cholesterolgehalte in het bloed. Ook is er sprake van een verbeterde zorg, onder andere bij de behandeling van hoge bloeddruk.

Longkanker

Bij mannen blijft het acuut hartinfarct de doodsoorzaak nummer 1, gevolgd door longkanker en het herseninfarct. Van de sterfte aan kanker vormt longkanker veruit de belangrijkste doodsoorzaak met ruim 6600 overledenen in 1998. Dit is 32 procent van de totale kankersterfte bij mannen. Bij vrouwen eist het herseninfarct de meeste levens op, gevolgd door het acuut hartinfarct en borstkanker.

Opvallend is dat bij vrouwen het aantal overledenen aan longkanker vanaf 1970 zeer sterk is toegenomen. Meer vrouwen zijn in de afgelopen jaren gaan roken. Toch is voor vrouwen de kans om aan longkanker te overlijden nog aanmerkelijk kleiner dan te overlijden aan borstkanker. Aan borstkanker zijn vorig jaar ruim 3500 vrouwen overleden en aan longkanker bijna tweeduizend.

Niet-natuurlijke dood

De meeste mensen beseffen wel dat hart- en vaatziekten en kanker de belangrijkste doodsoorzaken zijn. Toch leeft bij veel mensen ook de angst om slachtoffer te worden van een misdrijf, verkeersongeluk of aids. Echter, het risico om hier aan te overlijden is relatief klein. De kans dat iemand zelfmoord pleegt, of overlijdt na een val is even groot of zelfs kleiner.

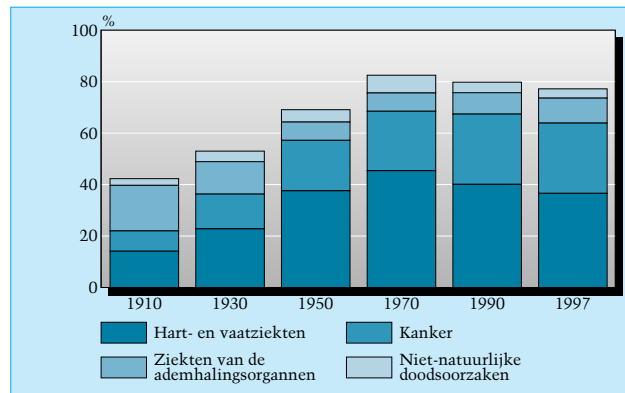
Kijken we naar de levensloop van mannen en vrouwen dan zien we dat ongevallen bij jongeren tot 35 jaar de voornaamste doodsoorzaak is. Dit komt voornamelijk door het relatief groot aantal slachtoffers van een verkeersongeval in deze leeftijdsgroep.

Zelfmoord is een mannenzaak. In Nederland plegen twee keer zoveel mannen als vrouwen zelfmoord. Mannen hebben een duidelijke voorkeur voor ophanging, 46 procent kiest voor deze mogelijkheid. Veel minder mannen kiezen voor het innemen van medicijnen, het springen van grote hoogte of verdrinking. Vrouwen hebben dezelfde voorkeuren, maar de percentages liggen minder ver uiteen.

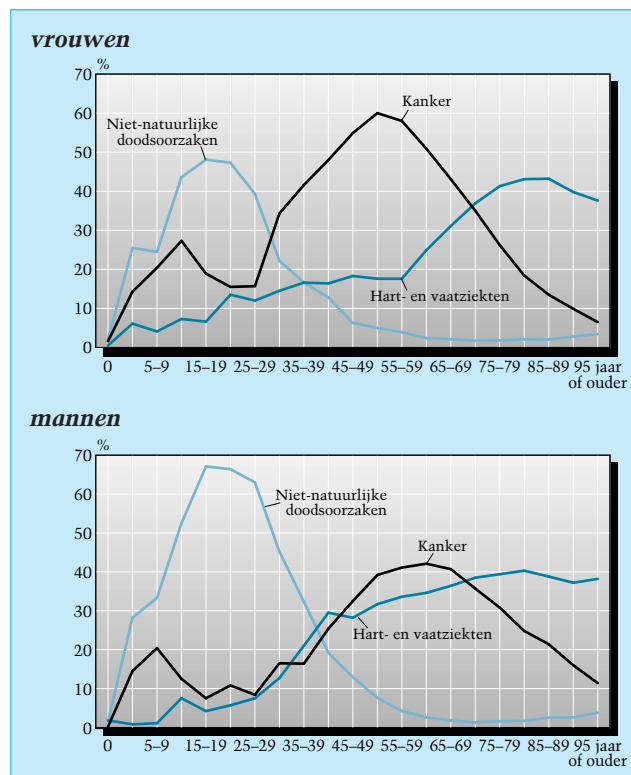
Vrouwen staan daarentegen meer bloot aan risicovol werk in huis. Ze overlijden bijna tweemaal zo vaak als mannen door een val. Dit kan echter te maken hebben met hun langere levensverwachting, want de sterfte door een val komt voornamelijk bij hoogbejaarden voor.

Jan Hoogenboezem

Overledenen naar belangrijkste doodsoorzaken

Belangrijkste doodsoorzaken, 1997

Levensverwachting

